

6. Олефір А.О. Процедура фільтрації для оцінки потенційного ВВП за умови структурних змін / Олефір А.О., Шоломицький Ю.В., Болгаріна В.І. // Прикладна математика і комп'ютинг ПМК-2011: наук. конф., 13-15 квіт. 2011 р.: зб. тез доп. – С. 282-285.

7. Fernández-Villaverde, J. and J. Rubio-Ramírez. Estimating Dynamic Equilibrium Economies: Linear versus Nonlinear Likelihood // Journal of Applied Econometrics, 20, 891-910. – 2005.

8. Aruoba, S. B., J. Fernandez-Villaverde, and J. F. Rubio-Ramirez (2006). Comparing solution methods for dynamic equilibrium economies. Journal of Economic Dynamics and Control - №30.

9. Vetlov et al. Potential Output In DSGE Models / ECB Working Paper Series. – №1351. –2011.

10. Gustafsson, F., Hendeby, G. Some Relations Between Extended and Unscented Kalman Filters // Signal Processing, IEEE Transactions on . – vol.60, №2. – 2012.

11. Canova, F. Methods for Applied Macroeconomic Research. - Princeton University Press. – 2007. – 512 p.

12. Thomas Schön, Adrian Wills and Brett Ninness, System identification of nonlinear state-space models, 2011, AUTOMATICA, (47), 1, 39-49.

УДК 336.143

**Оченаш І.П.,
Скалецька О.В.,
Європейський університет**

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто вплив бюджетного дефіциту на стимулювання і розвиток економіки країни у сучасних умовах. Представлено основні позиції щодо забезпечення стабілізації економіки та окреслено бюджетну стратегію соціально-економічного розвитку України.

Постановка проблеми. На сучасному етапі головним пріоритетом соціально-економічного розвитку економіки країни є дослідження процесу формування дефіциту бюджету і вплив його на основні показники розвитку держави. Бюджетний дефіцит є однією з найбільш дискусійних питань і вимагає подальшого дослідження, оскільки має як негативні наслідки так і позитивні для економічного розвитку України.

Мета дослідження. Комплексне теоретичне і практичне вивчення економічної природи і суті дефіциту бюджету та його впливу на стабілізацію і розвиток економіки України в посткризовий період.

Виклад основного матеріалу. Основні чинники, що впливають на реформування економіки і зростання дефіциту бюджету полягають у економічній та політичній нестабільності, недосконалої законодавчої бази, невираженій податковій та бюджетній політиці. Бюджетний дефіцит є проблемою міжнародною і спостерігається в державних бюджетах навіть країн з розвинутою ринковою економікою. Однак, за умов стійкого економічного зростання в динаміці бюджетний дефіцит, у допустимих межах, не розглядається як цілком негативний фінансовий індикатор [1].

Відповідно до сучасної економічної теорії бюджетний дефіцит є одним із важливих інструментів державного регулювання економічної активності. За умов фінансово-економічної кризи відсутність заходів із стимулювання сукупного попиту, у тому числі через дефіцит бюджету, у значній мірі може підвищити циклічні коливання економіки.

Проблеми, пов'язані зі стабілізацією нашої економіки, зачіпають передусім ті питання, що відображають стан виробництва. З огляду на це важливим, досить значним внеском, особливо у фінансову стабілізацію, є та робота, яка провадиться у бюджетній сфері. У ринкових умовах бюджет є основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів. Надходження до бюджету безпосередньо залежать від стану виробництва. У свою чергу можливість утримувати соціальну сферу, забезпечувати соціальний захист населення залежить від стану надходжень до бюджету та тенденцій зростання державних витрат, що зумовлює посилення навантаження на бюджет. Зростання державних витрат перш за все пов'язане з:

- падінням рівня виробництва і ВВП. Світова криза 2008-2009 років характеризувалася скороченням виробництва товарів і послуг в Україні, що ускладнило формування доходів бюджету;
- нестабільністю на ринку зайнятості, зростанням безробіття. Так, рівень безробіття в Україні за методологією Міжнародної організації праці за підсумками 2012 року становив 8,1% від загальної кількості працездатного населення країни;
- високою часткою бюджетних витрат на реалізацію антикризових заходів.

Розв'язання проблем боротьби із кризою відбувалося за рахунок збільшення дефіциту бюджету, використанням інструментів фіскального стимулювання, фінансовими проблемами пенсійних фондів.

Наприклад, у розвинутих країнах частка літніх людей до 2050 року зростатиме, а процес старіння населення набуде історичних прецедентів, коли збільшення чисельності людей у віці понад 65 років буде супроводжуватися зниженням їх кількості у віці до 15-ти років. До 2050-го

кількість людей похилого віку у світі вперше в історії перевищить кількість молодих людей. В цілому пенсійні фонди всіх країн світу у кризовий 2008 рік втратили 21,3% активів [2].

В умовах спаду виробництва, як свідчить світовий досвід, необхідне державне втручання в процес реформування економіки. Це втручання повинно забезпечувати розвиток виробництва, впровадження наукомістких та ресурсозберігаючих технологій. Вирішення цих питань є складною проблемою і потребує великого проміжку часу, що пройшли країни з ринковою економікою. Україна цього часу не має, що обумовлює цілу низку невирішених проблем, до яких належать: спад виробництва, тяжкий фінансовий стан підприємств, криза неплатежів, ненадходження податків, доходів бюджету, дефіцит бюджету. Відомо, що зі зростанням частки дефіциту бюджету у валовому внутрішньому продукті та державних витрат зменшуються темпи економічного зростання. Діюча система податків не підвищує фінансову стабільність, не робить пріоритетним розвиток підприємств, не стимулює впровадження нових технологій.

Прийняття дійових заходів щодо відновлення довіри населення до національної грошової одиниці, створення сприятливих умов для розвитку конкурентоспроможної банківської системи повинно залучити нейтральні гроші в економіку держави та інвестиційних процесів і перетворити коло слаборозвинутості у коло стабілізації економіки.

Зважаючи на швидке зростання бюджетного дефіциту й державного боргу в більшості країн світу, а також загрози внаслідок цього, потрібно врахувати відповідні ризики для України з метою завчасного обґрунтування оптимальних антикризових заходів, які повинні вживатися не для подолання наслідків кризи, а для її попередження. В цьому контексті вчасна ідентифікація та належна реакція на фінансові ризики мають стати ключовими пріоритетами сучасної економічної політики, спрямованої на прискорення посткризового відновлення економіки України.

Уряд вживає усі можливі заходи щодо забезпечення бездефіцитності поточного бюджету при максимальному задоволенні соціальних потреб та оптимізації бюджетних видатків. А саме:

- подальшу оптимізацію податкового навантаження та пакета заходів монетарного й фіскального стимулювання реального сектору;

- впровадження прозорих механізмів коригування бюджетної політики з урахуванням особливостей економічного циклу в середньостроковому періоді;

- вдосконалення державного контролю боргової динаміки як у державному, так і у приватно-корпоративному секторах;

- формування системи державного замовлення, орієнтованого на підтримку інноваційно-перспективних і конкурентоспроможних виробництв, обмеження непродуктивних витрат державного сектору;

запровадження ефективних інституційних і фінансових механізмів державно-приватного партнерства, насамперед у реальному секторі економіки;

збалансування соціально-компенсуючих та соціально- й економічно стимулюючих напрямів та обсягів бюджетних видатків у межах середньострокового бюджетного періоду з урахуванням низки національних проектів;

перехід до якісно нової концепції й системи управління державними фінансами, яка включає не тільки управління державним бюджетом та іншими складовими бюджетної системи, державним боргом, а й скоординоване управління фінансами державних цільових фондів (і не лише соціальних) фінансами державних не фінансових і фінансових корпорацій (організацій).

Отже, однією з головних задач по реформуванню державних фінансів в Україні є реформування бюджетних відносин між державою в особі Кабінету Міністрів України та органами місцевого самоврядування. Збалансування державних та місцевих інтересів повинно бути головною метою реформування всього комплексу міжбюджетних відносин та бюджетної системи України взагалі. З метою досягнення скорочення дефіциту державного бюджету у сучасних умовах, необхідно провести податкову реформу, впорядкувати урядові видатки, в тому числі субсидії товаровиробникам, посилити відповідальність за ухиляння від сплати податків, скасувати необґрунтовані податкові пільги та інше. З метою збалансування бюджету, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади повинні здійснити заходи щодо проведення актуальних та дієвих реформ в усіх галузях економіки та сферах діяльності в умовах посткризового періоду.

Проведення бюджетної політики у середньостроковій перспективі, згідно з Прогнозом Державного бюджету України на 2013-2014 роки, орієнтуватиметься на створення сприятливих умов для забезпечення розвитку національної економіки, відновлення та нарощування виробничих потужностей, сприяння створенню нових робочих місць, утримання та розширення ринків збуту вітчизняної продукції.

На середньострокову перспективу основними завданнями державного бюджету є:

- забезпечення справедливої, стабільної, спрямованої на забезпечення фіскальної достатності системи оподаткування як фактора активізації підприємницького потенціалу та зниження частки тіньової економіки;

- покращення добробуту та якості життя населення шляхом економічно обґрунтованого підвищення державних соціальних стандартів та гарантій, удосконалення системи надання пільг і допомоги;

- зниження рівня дефіциту державного бюджету та частки державного боргу у валовому внутрішньому продукті;
- підтримка структурних реформ у реальному секторі економіки і соціальній сфері та залучення інвестицій в економіку;
- зниження адміністративного та регуляторного тиску на бізнес;
- підтримка економічного зростання регіонів, зміцнення фінансово-економічної самостійності місцевих бюджетів;
- поліпшення фінансових показників діяльності державних підприємств;
- підвищення ефективності управління бюджетними коштами шляхом удосконалення та розширення сфери застосування програмно-цільового методу та подальшої оптимізації бюджетних програм [2] .

Прогноз включає індикативні прогностичні показники зведеного та державного бюджетів за основними видами доходів, фінансування, видатків і кредитування, державного боргу та гарантованого державою боргу, взаємовідносин державного та місцевих бюджетів, а також за бюджетними програмами, які забезпечують протягом кількох років виконання інвестиційних програм (проектів).

Прогнозом визначається частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет на рівні 29,3 відсотка у 2013 році і 28,2 відсотка у 2014 році.

Прогнозом передбачається утримання обсягу державного боргу на рівні, що не перевищує 25 відсотків валового внутрішнього продукту. Це у 2013 і 2014 роках сприятиме покращенню іміджу України як інвестиційно привабливої держави, зміцнить довіру іноземних інвесторів, зменшить уразливість фінансової системи держави в умовах несприятливої кон'юнктури зовнішніх фінансових ринків. [3]

Реалізація положень Податкового кодексу України щодо зменшення податкового навантаження та удосконалення системи адміністрування податків, з одного боку, формуватиме умови для зменшення масштабів тіньового сектору та, як наслідок, збільшення податкових надходжень до бюджету, а з іншого - сприятиме збільшенню обсягів власних коштів підприємств, що можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі. Передбачається, що загальний інвестиційний ресурс внаслідок зниження ставок оподаткування та надання інвестиційних податкових преференцій становитиме близько 44,3 млрд. гривень у 2013 році і 70,5 млрд. гривень у 2014 році. [3]

Індикативні показники Державного бюджету України на 2013 і 2014 роки є основою для складення головними розпорядниками бюджетних коштів планів своєї діяльності та формування показників проекту Державного бюджету України на 2013 рік. Формування проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період на основі Прогнозу здійснюватиметься з урахуванням зміни прогнозу основних

показників економічного і соціального розвитку України, а також зміни законодавства з відповідним коригуванням дохідної та видаткової частин бюджету (табл.1).

Таблиця 1

Індикативні прогностичні показники державного бюджету

млрд. грн.

Найменування показника	2013 рік	2014 рік
Доходи	388,8	404,7
Видатки	399,7	420,6
Сальдо кредитування	-3	-4,1
у тому числі:		
повернення кредитів	3,9	3,9
надання кредитів	6,9	8
Дефіцит "+" /профіцит "-"	13,9	20

З табл. 1 можна побачити, що в 2014 році індикативний прогностичний показник дефіциту бюджету зросте на 6,1 млрд. гривень. Порівнюючи ці два роки помітно, що в 2014 році видатки на багато більше перевищують доходи бюджету а ніж в 2013 році, відповідно і дефіцит прямо пропорційно збільшується.

Бюджетна політика спрямовуватиметься на покращення добробуту та якості життя населення шляхом підвищення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімального прожиткового мінімуму, удосконалення системи надання пільг і допомоги, забезпечення житлом малозабезпечених громадян та багатодітних сімей, гарантування перших робочих місць молодим спеціалістам, підготовленим за державним замовленням.

Основними напрямками вдосконалення бюджетної політики в Україні у найближчий час мають бути: реформування податкової системи, посилення податкової дисципліни; удосконалення бюджетного процесу через підвищення наукової обґрунтованості прогнозів показників бюджету, запровадження системи середньо- та довгострокового бюджетного планування, скорочення переліку головних розпорядників коштів Державного бюджету, забезпечення прозорості бюджетного процесу, оптимізації обсягів державного боргу; зміцнення системи управління державним боргом; зменшення обсягів бартерних операцій; запровадження реалістичної політики державних витрат; структурна перебудова економіки; удосконалення системи приватизації державного майна.

З метою посилення впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток суспільства необхідно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин,

забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю. Для реалізації цих завдань передбачається: формування бюджетної політики як складової стратегічного бюджетного планування; забезпечення реальної збалансованості бюджету; подальше удосконалення механізму застосування середньострокового бюджетного планування, виходячи з основних напрямів соціально-економічного розвитку держави; подальше впровадження в практику роботи центральних органів виконавчої влади середньострокового бюджетного планування; підвищення якості казначейського обслуговування бюджетів усіх рівнів; забезпечення поетапного впровадження програмно-цільового методу планування місцевих бюджетів як складової їхнього середньострокового планування; подальше вдосконалення міжбюджетних відносин з урахуванням динаміки фінансово-бюджетних та соціально-економічних показників розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Отже, встановлення середньо- та довгострокових цілей та завдань бюджетної політики є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування в умовах глобальних перетворень. Формування та реалізація вираженої й послідовної бюджетної стратегії дасть можливість забезпечити підтримку макроекономічної стабільності, збалансованості та стійкості бюджетної системи, утримання бюджетного дефіциту в економічно безпечних межах, підвищення якості надання соціальних послуг та посилення соціального захисту громадян, сприятиме стабільному соціально-економічному розвитку держави та підвищенню рівня життя і добробуту громадян. Крім того, для врахування впливу бюджетного дефіциту на економічну динаміку важливо також брати до уваги його тривалість, стабільність тенденцій (зростання чи скорочення) тощо.

Досліджуючи чинники виникнення бюджетного дефіциту, можна зробити висновок, що в своїй сукупності вони провокують негативні явища в економіці. Так, спад виробництва веде до згорання кредитної діяльності банків, посилення податкового тиску, виникнення кризи неплатежів, зростання бартерних операцій і взаємозаліків, зменшення доходів бюджету та зростання його дефіциту і неможливості проведення заходів фінансової підтримки виробника, що ставить питання про відпрацювання методів погашення дефіциту бюджету .

Список використаних джерел

1. Аранчій В.І. Неефективна бюджетна політика як загроза економічній безпеці держави [Електронний ресурс] / Аранчій В.І., Некрасенко Л.А., Трикоз О.Ф. - Режим доступу: <http://news.bcm.ru>
2. Ярошенко Ф. О. Бюджетні дефіцити як інструмент посткризового відновлення світової економіки //Фінанси України. – 2011. – №. 1. – С. 3-12.

3. Про схвалення Прогнозу державного бюджету України на 2013 - 2014 роки: Постанова КМУ від 05.04.12 №318 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/318-2012-%D0%BF>

УДК 330.4

Домрачев В.М.,
Державний університет
телекомунікацій

МОДЕЛЬ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ

*Розглянуто моделі формування попиту на гроші.
Наведено порівняння динаміки грошової маси в
Україні та країнах основних торговельних
партнерах.*

Постановка проблеми. Моделі попиту на гроші, які традиційно використовуються для прогнозування необхідної кількості грошей було розроблено для ринкових економік, взагалі для економіки США. Ці моделі не підходять для економік в яких значним є державний сектор. У цих економіках підприємства державного сектору відіграють значну роль, інші підприємства також функціонують завдяки витрат державного та місцевих бюджетів. Тому при розрахунку кількості необхідних економіці коштів необхідно окремо враховувати частку грошей, які забезпечують ці витрати [1 – 4]. Питання попиту на гроші зараз стає особливо актуальним тому, що на заході закінчується період насичення економіки дешевими грошима. Досі політика насичення економіки дешевими грошима ні у США, ні у Європі не дала істотного результату. У Європі продовжується стагнація економіки.

Метою статті є відслідкування динаміки попиту на гроші у окремих країнах та в Україні. Відслідкувати наслідки цієї динаміки у країнах основних торговельних партнерах та надати рекомендації для України.

Виклад основного матеріалу. Існує багато різних теорій, які визначають значення грошей для економіки країни, зокрема класична кількісна теорія попиту на гроші.

Вважається, що кількісна теорія попиту на гроші була побудована американським економістом Ірвінгом Фішером. Цей підхід розглядається як класичний, в ньому розглядається зв'язок між повною кількістю грошей M і кількістю всіх вироблених в економіці товарів і послуг, які необхідно спожити $P*Y$, де P – рівень споживчих цін і Y – ВВП. V – швидкість обігу грошей, яка визначається за формулою: $V = P * Y / M$